

VỀ CỘNG ĐỒNG NGƯỜI VIỆT NAM Ở RUMANI: CƠ HỘI VÀ THÁCH THỨC

TS. Đào Tuấn Thành

Khoa Lịch sử, trường Đại học Sư phạm Hà Nội

1. Sự hình thành và phát triển của cộng đồng người Việt Nam ở Rumania

So với cộng đồng người Việt Nam ở các nước châu Âu khác như Pháp, Nga, Ba Lan, hay Séc..., cộng đồng người Việt Nam ở Rumania nhỏ bé hơn nhiều và có lịch sử hình thành tương đối ngắn. Tính đến thời điểm đầu năm 2003, số người Việt Nam ở đây mới không quá 300 người, trong đó trẻ em chiếm 25%¹. Có thể thấy, đây là một cộng đồng trẻ tuổi, hầu hết những người trong cộng đồng đều làm ăn, sinh sống hợp pháp. Một nét nổi bật của cộng đồng Rumania, tính đến những năm đầu thế kỉ XXI, là tính *tri thức* rất cao, bởi lẽ phần lớn bà con đều là cựu sinh viên, nghiên cứu sinh. Một số nhỏ trong cộng đồng đến Rumania từ những nơi khác trong những năm đầu thập niên 90 của thế kỉ XX (Liên bang Nga, Ba Lan, Bungari, Ucraina, Séc...) hoặc từ Việt Nam sang. Số người Việt Nam lấy vợ người Rumania, mang quốc tịch Rumania cũng không nhiều (dưới 10

người), họ đều là những cựu sinh viên, ở lại Rumania sinh sống và lập nghiệp.

Một đặc điểm khác của cộng đồng người Việt Nam tại Rumania, tính đến thời điểm trước năm 2005, là hầu hết đều sống tập trung tại thủ đô Bucuresti (Bucaret). Nhờ môi trường làm ăn thuận lợi và an toàn nên số người Việt Nam định cư lâu dài ở Rumania ngày càng đông. Nhiều người trong cộng đồng đã có thể định cư, với thời hạn visa 5 năm. Số lượng các gia đình người Việt Nam sinh con và cho con học tập tại Rumania ngày càng tăng. Trong những năm gần đây, do nhu cầu trao đổi hợp tác giữa hai nước Việt Nam và Rumania ngày càng tăng nên số sinh viên, nghiên cứu sinh đi học tập theo chế độ học bổng và tự túc ở Rumania tăng lên khá nhanh so với thập kỷ trước đó. Việc Rumania và Việt Nam ký *Chương trình hợp tác về giáo dục và đào tạo giai đoạn 2007 - 2009* đã tạo ra một thuận lợi quan trọng cho việc duy trì và đẩy mạnh quan hệ giữa hai nước về văn hóa, giáo dục và đào tạo. Theo đó, hàng năm Rumania tiếp tục cấp cho Việt Nam 10 học bổng. Nhờ vậy, từ năm 2005 đến nay,

¹ Dẫn theo, Nguyễn Ngọc Sinh (cựu Đại sứ Việt Nam tại Rumania), *Cộng đồng người Việt Nam tại Rumania. Câu nói hữu nghị hợp tác Việt - Ru*, đặc san Hữu nghị Việt - Ru, số 1- 2003, tr. 22.

đã có 160 sinh viên², nghiên cứu sinh Việt Nam thuộc diện học bổng Nhà nước hoặc tự túc đang theo học tại các trường đại học của Rumani (40 thuộc diện học bổng và 120 thuộc diện tự túc). Hai nước cũng đang đàm phán, chuẩn bị ký *Chương trình thực hiện Thỏa thuận về hợp tác trong các lĩnh vực văn hóa, khoa học, giáo dục và thể thao từ nay đến năm 2010*. Một trong những trường đại học nổi tiếng của Rumani trong lĩnh vực dầu khí hiện đang có khá đông sinh viên theo học, thực tập sinh Việt Nam tu nghiệp, đó là Đại học Dầu khí Ploiesti³ (UPG), hiện đang có hơn 20 sinh viên Việt Nam theo học tại trường này. Năm 2007, đoàn thực tập sinh về vận hành và quản lý nhà máy lọc dầu Dung Quất cũng đã đến thực tập tại một nhà máy lọc dầu hiện đại, gần Ploiesti, bên cạnh Đại học Dầu khí UPG của Rumani⁴.

Một trong những bước ngoặt của sự thay đổi trong cộng đồng người Việt Nam tại Rumani đã diễn ra vào đầu năm 2008, đó là lần đầu tiên chúng ta đã đưa được lao động Việt Nam sang Rumani làm việc. Theo thống kê của Đại sứ quán Việt Nam tại Rumani, đến cuối năm 2008, có “trên 200 lao động

Việt Nam đang làm việc tại Rumani”⁵. Nhờ sự đa dạng về các lĩnh vực hợp tác giữa Việt Nam và Rumani trong những năm gần đây (giáo dục - đào tạo, lao động, thương mại...), tính đến cuối năm 2008, số người của cộng đồng người Việt Nam tại Rumani đã tăng lên xấp xỉ 3 lần so với thời điểm năm 2003, đạt ngưỡng khoảng 1000 người (trong đó trẻ em chiếm khoảng 25%)⁶. Như vậy, bên cạnh thành phần trí thức làm nòng cốt trong cộng đồng người Việt Nam ở Rumani trước năm 2008, đến nay, *thành phần* của cộng đồng trở nên *đa dạng* (trí thức, học sinh - sinh viên, công nhân⁷, doanh nhân...), có những điểm tương đồng với các cộng đồng người Việt Nam ở nhiều nước trên thế giới.

2. Hội người Việt Nam và Hội các Doanh nghiệp Việt Nam ở Rumani

Trong bối cảnh tình hình thế giới nói chung, Rumani và Việt Nam nói riêng, có nhiều biến động trong thập niên cuối cùng của thế kỷ XX và những năm đầu của thế kỷ XXI, cộng đồng người Việt Nam ở Rumani đã tận dụng những điều kiện thuận lợi, khắc phục những khó khăn để ngày càng phát triển và trưởng thành. Một trong những điểm đáng ghi nhận là cộng đồng đã sớm xác định

² Dẫn theo, Lê Mạnh Hùng (cựu Đại sứ Việt Nam tại Rumani), *Quan hệ Việt Nam - Rumani. Những bước phát triển mới*, tạp chí Hữu nghị, số 50, tháng 11/2008, tr. 40.

³ UPG là trường đại học dầu khí nổi tiếng trên thế giới, bằng do UPG cấp khi tốt nghiệp các khoa kỹ thuật rất được coi trọng và có giá trị trên toàn thế giới. Đã có hơn 3.000 sinh viên nước ngoài tốt nghiệp tại UPG của Rumani, trong đó có gần 300 sinh viên Việt Nam. nhiều người trong số họ đã và đang nắm giữ các vị trí chủ chốt trong hệ thống PETROLIMEX VÀ PETROVIETNAM (Dẫn theo, Lê Tuấn Hiến, *Vài nét về lịch sử dầu khí Romania*, đặc san Hữu nghị Việt - Ru, tháng 12/2007, tr. 25).

⁴ Lê Tuấn Hiến, *đã dẫn*, tr. 25.

⁵ Dẫn theo, Lê Mạnh Hùng, *đã dẫn*, tr. 41.

⁶ Nguyễn Ngọc Sinh, *Nhịp cầu hữu nghị*, tạp chí Hữu nghị, số 50, tháng 11/2008, tr. 48.

⁷ Theo nội dung bài viết “*Người lao động nước ngoài và Việt Nam ở Rumani*” của tác giả HTD đăng trên tạp chí Hữu nghị, số 50, tháng 11/2008, Rumani thiếu nhiều lao động, nhất là trong ngành xây dựng và dệt may. Theo những người tuyển dụng, người nước ngoài làm việc lương thấp hơn, tuy họ phải trả cả tiền đi lại, ăn ở cho một hợp đồng 3 năm. Việt Nam cũng là một thị trường mà các nhà tuyển dụng quan tâm [tr.59].

cho mình *định hướng kinh doanh và sinh sống*. Nhờ sự nhạy bén và năng động, bám sát diễn biến của kinh tế thị trường của Rumani và các nước láng giềng (Ucraina, Hunggari, Bungari), các nước SNG và Liên bang Nga..., cùng sự hợp tác có hiệu quả của cộng đồng người Việt Nam và hội doanh nghiệp các nước Đông Âu khác như Ba Lan, Séc, Slovakia, cũng như sự hợp tác và hỗ trợ của các doanh nghiệp, các nhà sản xuất vừa và nhỏ trong nước và nhờ mối quan hệ tốt với chính quyền nước sở tại, cộng đồng người Việt Nam tại Rumani đã xác định được chỗ đứng và vị thế của mình ở Rumani.

Quá trình phát triển ngày càng mạnh mẽ của cộng đồng đã nảy sinh nhu cầu bức xúc cần có một tổ chức đứng ra tập hợp tiếng nói chung của toàn thể cộng đồng, đồng thời làm cầu nối với các bộ, ngành hữu quan của nước chủ nhà, nhất là tranh thủ sự quan tâm, giúp đỡ của Đại sứ quán Việt Nam về công việc làm ăn và sinh sống của đồng bào tại Rumani. Nhờ sự nỗ lực của cả cộng đồng⁸, đến cuối năm 1993, Ban chấp hành Lâm thời cộng đồng của *Hội người Việt Nam* gồm ba người đã làm lễ ra mắt tại trụ sở Đại sứ quán nước ta tại Rumani. Một năm sau, Đại hội lần thứ Nhất của cộng đồng người Việt Nam tại Rumani đã được long trọng tổ chức vào ngày 15/12/1994. Đại hội đã nhất trí thông qua điều lệ của Hội, bầu Ban chấp hành Hội gồm 5 người. Một thời gian ngắn sau đó, Hội các Doanh nghiệp Việt Nam tại Rumani

cũng được thành lập, thu hút được sự tham gia của hầu hết các công ty của người Việt Nam ở Rumani tham gia. Có được điều đó là do Hội các Doanh nghiệp Việt Nam tại Rumani đã xác định được mục đích “*hợp lòng người*” của mình, đó là: “*Liên kết các doanh nghiệp Việt Nam tại Rumani với các công ty trong nước; tạo điều kiện để cùng nhau hòa nhập thị trường bạn; đoàn kết giúp đỡ nhau, nhất là đối với những người mới đến, công ty mới thành lập, nhằm ổn định làm ăn sinh sống hợp pháp, luôn hướng về đất nước, tuân theo luật pháp nước sở tại*”⁹.

Sự ra đời và hoạt động có hiệu quả của *Hội người Việt Nam* và *Hội các doanh nghiệp Việt Nam tại Rumani* là một sự kiện lịch sử có ý nghĩa quan trọng, tạo ra chất kết dính mọi thành viên của cộng đồng người Việt Nam ở Rumani, tuy Hội còn ít về số lượng người và nhỏ hẹp về quy mô khi so sánh với các nước Đông Âu khác. Có lẽ, chính sự ra đời và hoạt động tích cực của hai hội nói trên là một trong những nhân tố có ảnh hưởng rất lớn đến sự phát triển mạnh mẽ của cộng đồng người Việt Nam ở Rumani trong hơn một thập niên qua.

Kể từ ngày thành lập đến nay, *Hội người Việt Nam* đã có nhiều hoạt động đa dạng và thiết thực nhằm “*sưởi ấm*” tâm lòng của những người con xa xứ. Ngay giữa trung tâm thủ đô Bucuresti, dọc theo con đường Colentina đã hình thành nên những “*xóm*” của người Việt, gồm hàng chục gia đình

⁸ Đến cuối năm 1993, cộng đồng người Việt Nam tại Rumani mới chỉ có khoảng 20 gia đình là doanh nghiệp và hơn 10 sinh viên theo học tại các trường đại học Rumani.

⁹ Dẫn theo, Nguyễn Ngọc Sinh (cựu Đại sứ Việt Nam tại Rumani), *Cộng đồng người Việt Nam tại Rumani. Câu nói hữu nghị hợp tác Việt - Ru*, đặc san Hữu nghị Việt - Ru, số 1- 2003, tr. 23.

người Việt từ các miền quê khác nhau của đất nước sống quần tụ bên nhau (Hà Nội, Thanh Hóa, Hải Phòng, Hải Dương, Ninh Bình, Hà Tây...). Nếp sinh hoạt của xóm mang đậm "tình làng, nghĩa xóm", mang dáng dấp của một xã hội Việt Nam thu nhỏ. Cả xóm cùng hỗ trợ nhau làm ăn, tạo ra môi trường để con trẻ nói và nghe tiếng Việt nơi quê người, đồng thời cũng là nơi để người lớn bàn chuyện làm ăn, chia sẻ kinh nghiệm thương trường, động viên nhau lúc có chuyện buồn từ quê hương.

Ngay từ khi thành lập và trong nhiều năm qua, mối quan hệ giữa cộng đồng người Việt, thông qua *Hội người Việt Nam* với Đại sứ quán Việt Nam tại Rumani là khá chặt chẽ. Những dịp lễ của dân tộc như ngày Độc lập 2/9, ngày Chiến thắng 30/4, ngày Quốc tế Lao động 1/5... và đặc biệt là Tết Nguyên đán, Đại sứ quán là nơi tụ hội của đông đảo bà con trong cộng đồng. *Hội người Việt Nam* đã có nhiều hoạt động cụ thể, thiết thực hướng về quê hương, về cội nguồn là Tổ quốc Việt Nam thân yêu. Hội đã phối hợp chặt chẽ với Đại sứ quán tổ chức thành công nhiều buổi giao lưu, được bà con trong cộng đồng đánh giá cao, đặc biệt là vào dịp Tết cổ truyền của dân tộc, ngày Tết thiếu nhi 1/6 và Tết Trung Thu hàng năm. Chính những món ăn đậm đà bản sắc dân tộc, những bài dân ca quen thuộc, những trò chơi dân gian còn khá lạ lẫm với thế hệ thanh, thiếu niên người Việt Nam sinh ra và lớn lên ở Rumani... là chất kết dính sự gắn bó của bà con xa xứ với quê hương. Vào dịp Đại sứ quán tổ chức kỷ niệm Quốc khánh 2/9, bà con trong cộng

đồng vừa là chủ, vừa là khách. Đại diện của Hội, các doanh nghiệp đã tham gia tiếp khách cùng Đại sứ quán. Những hình thức vui chơi, giải trí, thi đấu thể thao (bóng đá, bóng chuyền, cầu lông, cờ tướng...) luôn thu hút được tham gia nhiệt huyết của đông đảo bà con, tạo ra một bầu không khí sinh hoạt lành mạnh trong cộng đồng.

Chăm lo đến thế hệ trẻ là một trong những hoạt động đáng được ghi nhận của *Hội người Việt Nam* ở Rumani. Hàng năm, Hội luôn phối hợp với Đại sứ quán tổ chức liên hoan khen thưởng cho các cháu đạt học sinh giỏi, xuất sắc tại các trường tiểu học, trung học cơ sở và trung học phổ thông, có tác dụng động viên, khích lệ các cháu phát huy truyền thống hiếu học của cha ông ta. Riêng năm học 2001 - 2002, trong số 50 cháu con em người Việt ở Rumani có đến 32 cháu đạt loại giỏi, xuất sắc, được nhà trường tặng bằng khen¹⁰.

Việc *Hội người Việt Nam* phối hợp cùng Đại sứ quán tổ chức và duy trì thường xuyên các lớp học tiếng Việt cho các cháu người Việt Nam sinh trưởng ở Rumani có ý nghĩa rất quan trọng để giúp các cháu không quên tiếng mẹ đẻ, thổi luồng sinh khí "dân tộc" vào tâm hồn trẻ thơ. Tờ Nội san của Hội ra mắt thường kỳ, có nội dung lành mạnh, phản ánh kịp thời các chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước đến bà con cũng là một món ăn tinh thần bổ ích đối với mọi thế hệ người Việt Nam xa quê hương. Thông qua

¹⁰ Dẫn theo, Nguyễn Ngọc Sinh (cựu Đại sứ Việt Nam tại Rumani), *Cộng đồng người Việt Nam tại Rumani. Cầu nối hữu nghị hợp tác Việt - Ru.* đặc san Hữu nghị Việt - Ru, số 1- 2003, tr. 23.

Hội, cộng đồng người Việt Nam đã tích cực hưởng ứng các đợt quyên góp giúp đỡ đồng bào các vùng bị thiên tai, ủng hộ các nạn nhân chất độc màu da cam, ủng hộ “Quý Vị người nghèo” do Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam phát động. Qua các hoạt động đa dạng và phong phú trên, Hội người Việt Nam tại Rumani thực sự là ngôi nhà chung đối với mỗi người con sống xa quê hương.

Trong năm 2007, *Hội người Việt Nam tại Rumani* đã đóng góp vào việc dịch sang tiếng Rumani và xuất bản tập thơ “Nhật Ký trong tù” của Chủ tịch Hồ Chí Minh (do cựu Đại sứ Rumani tại Việt Nam Constantin Lupeanu dịch)¹¹.

Kể từ khi thành lập đến nay, *Hội các Doanh nghiệp Việt Nam tại Rumani* đã có nhiều hoạt động thiết thực, góp phần vào sự trưởng thành của các doanh nhân Việt Nam tại Rumani. Công việc chủ yếu của các công ty Việt Nam thành lập ở Rumani là kinh doanh hàng may mặc, giày dép do các doanh nghiệp trong nước sản xuất. Từ chỗ đóng vai trò trung gian, chủ yếu tiêu thụ hàng hóa Việt Nam và các nước khác nhập qua một nước thứ ba, nhờ sự nhạy bén, một số công ty của người Việt Nam đã trở về Việt Nam tìm hiểu, phát triển nguồn hàng, chủ động lựa chọn những mặt hàng có khả năng đem lại lợi nhuận cao và bền vững. Từ chỗ chỉ buôn bán đồ may mặc, giày dép, túi các loại..., các công ty đã đa dạng hóa các mặt

hàng, kinh doanh các mặt hàng có giá trị như máy tính, thiết bị tự động, thực phẩm... Có ý kiến cho rằng, đầu năm 1998 có thể coi là “*cái mốc*”¹² trong cách thức làm ăn, sinh sống và hoạt động của người Việt Nam tại Rumani. Kiểu làm ăn “chộp giật” dần được thay thế bằng kiểu làm ăn “bài bản”, bền vững và mang tính lâu dài. Từ chỗ chỉ có khoảng 20 công ty, đến năm 2003 đã có gần 60 công ty trách nhiệm hữu hạn. Tỷ trọng hàng hóa buôn bán lúc đầu là 50% hàng Thái Lan, 25% hàng Trung Quốc và 25% hàng Việt Nam, đến năm 2003, hàng Việt Nam đã chiếm đến 80%, còn lại 20% là hàng Trung Quốc và Thổ Nhĩ Kỳ. Trong lúc kim ngạch xuất khẩu hai chiều giữa Việt Nam và Rumani chỉ đạt khoảng 20 triệu đô la Mỹ/năm (tính đến tháng 8/2003) thì các doanh nghiệp Việt Nam tại Rumani đã đạt doanh thu tới 30 triệu đô la Mỹ/năm¹³. Tính đến cuối năm 2008, ước tính có gần 80 công ty trách nhiệm hữu hạn của người Việt Nam tại Rumani, loại công ty nhỏ mang tính chất gia đình, hoạt động trong nhiều lĩnh vực khác nhau như xuất nhập khẩu hàng tiêu dùng, nhà hàng, bất động sản¹⁴...

Rõ ràng, những con số biết nói trên cho thấy sự trưởng thành của giới doanh nhân Việt Nam tại Rumani. Việc buôn bán tới 80% hàng hóa Việt Nam đã góp phần không nhỏ vào việc tạo ra công ăn việc làm cho nhiều người lao động trong nước, góp phần

¹¹ Hồ Chí Minh, *Jurnal din închisoare*, Poeme, Nxb. Qilinul din Jad, 2007. Dịch giả Constantin Lupeanu đã dịch 33 bài thơ của Bác sang tiếng Rumani, tập thơ đã được giới thiệu rộng rãi tại Rumani.

¹² Nguyễn Ngọc Sinh, *đã dẫn*, tr. 22.

¹³ Nguyễn Ngọc Sinh, *đã dẫn*, tr. 22.

¹⁴ Dẫn theo HTD, *Người lao động nước ngoài và Việt Nam ở Rumani*, tạp chí Hữu nghị, số 50, tháng 11/2008, tr. 59.

vào thúc đẩy tăng trưởng kinh tế của đất nước. Không chỉ có vậy, các công ty Việt Nam còn tạo việc làm và thu nhập ổn định cho nhiều lao động nước sở tại, được phía Rumani đánh giá cao (nhân viên bán hàng, dịch vụ...). Trong một vài năm trở lại đây, hướng đầu tư của một số công ty Việt Nam ở Rumani cũng đa dạng hơn so với những năm 90 của thế kỉ XX. Nhiều doanh nhân đã chuyển một phần vốn về kinh doanh ở trong nước, trong các lĩnh vực như du lịch, xây dựng, làm dịch vụ xuất khẩu lao động... nhằm tạo cơ hội phát triển bền vững cho doanh nghiệp.

3. Cơ hội và thách thức của cộng đồng người Việt Nam ở Rumani

3.1. Cơ hội

Quan hệ giữa Việt Nam và Rumani là mối quan hệ hữu nghị, truyền thống, được hình thành và phát triển trong hơn nửa thế kỷ qua. Rumani là một trong những nước châu Âu đầu tiên thiết lập quan hệ ngoại giao với nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa non trẻ ngay từ đầu năm 1950. Trong hai cuộc kháng chiến trường kỳ và thần thánh của dân tộc, Rumani đã dành cho nhân dân Việt Nam sự ủng hộ to lớn cả về vật chất và tinh thần¹⁵. Rumani không chỉ viện trợ Việt Nam về kinh tế mà còn đào tạo cho đất nước chúng ta gần 3.000 kỹ sư, bác sĩ, cán bộ khoa học thuộc

nhiều lĩnh vực khoa học khác nhau¹⁶. Từ sau năm 1989, quan hệ giữa Việt Nam và Rumani bước vào giai đoạn phát triển mới, dựa trên nguyên tắc tôn trọng độc lập, chủ quyền của nhau, không can thiệp vào công việc nội bộ của nhau, hợp tác bình đẳng, đôi bên cùng có lợi. Trong quan niệm của Rumani: “*Việt Nam là một người bạn truyền thống và đối tác quan trọng của Rumani. Tình hữu nghị giữa Việt Nam và Rumani có lịch sử từ hơn nửa thế kỷ qua, đã trải qua nhiều giai đoạn khó khăn và không ngừng phát triển cùng với những thay đổi có tính tích cực từ bên trong của mỗi nước và với tiến trình hội nhập khu vực và quốc tế mà cả hai nước đang tham gia*”¹⁷.

Từ năm 1997 đến nay, lãnh đạo cấp cao hai nước thường xuyên có các cuộc thăm viếng lẫn nhau, trao đổi kinh nghiệm phát triển và hội nhập quốc tế. Có thể kể ra đây: Chuyến thăm Việt Nam của ngài Emil Constantinescu, Tổng thống Rumani vào tháng 7/1997; Chuyến thăm Việt Nam của ngài Ion Iliescu, Tổng thống Rumani vào tháng 2/2002; Chuyến thăm Rumani của Chủ tịch nước Trần Đức Lương vào năm 2003; Chuyến thăm Rumani của Chủ tịch Quốc hội Nguyễn Phú Trọng vào tháng 6/2008. Chương trình nghị sự của mối quan hệ song phương Rumani - Việt Nam khá phong phú. Đó là cuộc gặp giữa Bộ trưởng Bộ Ngoại giao hai nước sẽ diễn ra ở Bucaresti hoặc ở

¹⁵ Xem thêm: Đỗ Thanh Bình, Đào Tuấn Thành, *Vai trò của Rumani trong việc góp phần chấm dứt cuộc Chiến tranh xâm lược của Mỹ ở Việt Nam*, tạp chí Nghiên cứu lịch sử, số 5 (324)/(IX - X), 2002, tr. 61 - 65.

¹⁶ Tống Văn Nga, *Chào mừng quốc khánh lần thứ 90 của Rumani*, tạp chí Hữu nghị, số 50, tháng 11/2008, tr. 36.

¹⁷ Dumitru Olaru (Đại sứ Rumani tại Việt Nam), *Kỷ niệm 90 năm Quốc khánh Rumani (1918 - 2008)*, tạp chí Hữu nghị, số 50, tháng 11/2008, tr. 38.

Hà Nội; Bộ trưởng Bộ Công thương Việt Nam sẽ đi thăm Rumani; Việc thành lập Ủy ban hỗn hợp về Hợp tác kinh tế Việt Nam - Rumani. Việc cập nhật, thay đổi và gia hạn các văn bản khung pháp lý giữa hai nước đều được cả Rumani và Việt Nam quan tâm (như ký kết Hiệp định hợp tác Kinh tế; Chương trình thực hiện Hiệp định hợp tác Văn hóa; Thương lượng và đi đến ký kết một Hiệp định về Hợp tác lao động; sửa đổi Hiệp định Lãnh sự đã ký giữa hai nước...). Không còn nghi ngờ gì nữa, *“tất cả các dự án hiện tại và tương lai cho thấy mong muốn của Rumani và Việt Nam trong việc củng cố và tăng cường quan hệ song phương trên nhiều lĩnh vực, dẫn tới một sự hợp tác nhiều mặt và việc thiết lập mối quan hệ đối tác”*¹⁸.

Sự phát triển không ngừng của mối quan hệ Rumani - Việt Nam chính là tiền đề cơ bản, nền tảng để cộng đồng người Việt Nam ở Rumani phát huy vai trò là “cầu nối hữu nghị” giữa nhân dân hai nước, hai dân tộc. Tình hữu nghị, truyền thống giữa Việt Nam và Rumani luôn được các thế hệ người Việt Nam và Rumani trân trọng, phát huy.

Theo như đánh giá của ông Nguyễn Ngọc Sinh, cựu Đại sứ Việt Nam tại Rumani, có thể khẳng định rằng 100% người Việt Nam ở Rumani làm ăn, sinh sống hợp pháp nên việc sinh hoạt, đi lại rất thuận lợi, được các nhà chức trách nước sở tại đánh giá là cộng đồng tôn trọng luật pháp Rumani¹⁹. Có lẽ đây là một điểm khác biệt quan trọng

khi so sánh cộng đồng người Việt Nam ở Rumani so với cộng đồng người Việt Nam ở các nước châu Âu khác như Ba Lan, Séc... Một điểm nữa được phía Rumani rất hoan nghênh là bên cạnh việc chăm lo dạy tiếng Việt cho các cháu người Việt Nam, Hội người Việt Nam ở Rumani rất quan tâm động viên những người Việt Nam mới sang phải học tiếng Rumani để thuận lợi cho việc giao dịch trong kinh doanh và sinh hoạt.

Việc Rumani chính thức trở thành thành viên của Liên minh Châu Âu (EU) từ ngày 1/1/2007 và ngày càng hội nhập sâu rộng và toàn diện vào EU có ý nghĩa lịch sử quan trọng, mở ra một kỷ nguyên phát triển mới của đất nước Rumani. Sau 13 năm tiến hành cải cách kinh tế theo hướng thị trường và hội nhập châu Âu, nền kinh tế - xã hội Rumani đã có nhiều đổi thay theo hướng tích cực. Từ năm 2000 đến nay, nền kinh tế Rumani liên tục tăng trưởng ở mức cao, từ 5 đến 6%/năm, riêng năm 2007 đạt 6,9% và năm 2008 dự kiến đạt từ 8-9%, cao hơn mức tăng trưởng trung bình của nhiều nền kinh tế EU khác²⁰, nhờ vậy đời sống của nhân dân Rumani không ngừng được cải thiện²¹. Sự tăng trưởng kinh tế liên tục của Rumani là môi trường thuận lợi để các doanh nghiệp Việt Nam ở Rumani kinh doanh và đầu tư (Xem bảng).

¹⁸ Dẫn theo, Lê Mạnh Hùng, *đã dẫn*, tr. 40.

¹⁹ Năm 2007, xuất khẩu của Rumani đạt 150 tỷ đô la Mỹ, nhập khẩu đạt 64 tỷ đô la Mỹ. Thu nhập đầu người đạt 12.800 đô la Mỹ tính theo sức mua PPP (Purchasing Power Parity) [Dẫn theo, Hoàng Trung Du, *Bước phát triển ấn tượng của nền kinh tế Rumani giai đoạn 2001 - 2007*, tạp chí “Hữu nghị”, số 50, tháng 11/2008, tr. 43].

¹⁸ Dumitru Olaru (Đại sứ Rumani tại Việt Nam), *đã dẫn*, tr. 39.

¹⁹ Nguyễn Ngọc Sinh, *Nhịp cầu hữu nghị*, tạp chí Hữu nghị, số 50, tháng 11/2008, tr. 49.

Bảng thống kê sau cho thấy mức độ tăng trưởng liên tục của nền kinh tế Rumani từ năm 2000 đến 2007:

Năm	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Tăng trưởng kinh tế (%)	2,1	5,7	5,1	5,2	8,3	4,1	7,7	7,0
Lạm phát (%)	40,7	30,3	17,8	14,1	9,3	8,6	4,9	2,57

Nguồn: Dẫn theo, Hoàng Trung Du, đã dẫn, tr. 43.

Về *thương mại*, trong những năm đầu thế kỷ XXI, trao đổi hàng hóa giữa Rumani và Việt Nam ngày một tăng. Nếu như trong những năm 2000 - 2005 chỉ đạt 30 triệu đô la Mỹ/năm, thì năm 2006 đã tăng lên 41 triệu đô la Mỹ và chỉ riêng 6 tháng đầu năm 2008 đã đạt 34,85 triệu đô la Mỹ, tăng 86% so với cùng kỳ năm trước²². Sự tăng trưởng này, đặt trong bối cảnh tỷ lệ hàng hóa Việt Nam chiếm tới 80% tỷ trọng hàng hóa buôn bán của các công ty Việt Nam ở Rumani lại càng có ý nghĩa hơn.

Một hướng hợp tác mới rất có triển vọng trong mối quan hệ giữa Việt Nam và Rumani là *xuất khẩu lao động*. Tuy nhiên, đây vừa là cơ hội nhưng đồng thời cũng là thách thức. Về *cơ hội*, nhu cầu về sức lao động phổ thông và có tay nghề của thị trường Rumani trong những năm tới là rất lớn nhằm bù đắp sự thiếu hụt trong nước. *Thời báo Tài chính Rumani (ZF.RO)* gần đây có công bố một bài nghiên cứu về thị trường lao động của Rumani của tác giả Liviu Florea. Tác giả đã chọn nhan đề bài báo là: “300.000 người nước ngoài có thể thay thế người Rumani ở thị trường lao động”²³. Theo nội dung bài báo, sở dĩ có tình trạng trên là do rất nhiều người Rumani đã sang các nước châu Âu khác làm việc thay vì ở trong nước. Một nông dân Rumani sang lao

động trong lĩnh vực nông nghiệp ở Tây Ban Nha có thể kiếm được số tiền từ 650 đến 1.200 Euro/tháng, trong khi đó nếu ở trong nước người này chỉ có thể kiếm được số tiền ít hơn 5 lần (khoảng 240 Euro). Kết quả nghiên cứu của EUROEST về nguyện vọng chọn nơi lao động của giới trẻ Rumani cho thấy một số liệu đáng suy ngẫm đối với chính quyền Rumani là: “*Nếu hỏi những sinh viên đang ngồi ghế giảng đường hay học sinh đang ngồi trên ghế nhà trường rằng họ sẽ làm việc ở đâu trong 5 năm tới, có hơn 60% trong số những người được hỏi đã trả lời tên một nước ngoài*”²⁴.

Tác giả Liviu Florea đã dẫn lời của Bộ trưởng Lao động Rumani Paul Păcuraru cho biết: hiện 4,7 triệu lao động ở Rumani đã không đáp ứng được hết yêu cầu về nguồn nhân lực của thị trường lao động. Sự thiếu hụt về nguồn nhân lực ở Rumani có thể lên đến 100.000 người, trong đó chủ yếu tập trung ở lĩnh vực xây dựng²⁵, may mặc.

Cuối năm 2007, có tới 65.224 công dân nước ngoài nhận được giấy phép cư trú ở Rumani của Văn phòng Nhập cư Rumani (ORI), trong khi cùng thời gian này năm 2006 chỉ có 52.161 giấy phép được cấp. Thổ Nhĩ Kỳ, Trung Quốc, Moldova là những

²⁴ Nguồn: www.zf.ro/articol_182824

²⁵ Năm 2007, ngành xây dựng Rumani tăng 32%, đứng thứ hai trong Liên minh Châu Âu, chỉ sau Slovakia (Dẫn theo, Hoàng Trung Du, đã dẫn, tr. 43).

²² Dẫn theo, Lê Mạnh Hùng, đã dẫn, tr. 40.

²³ Nguồn: www.zf.ro/articol_182824

nước có nhiều công dân nhất nhận được giấy phép lao động và cư trú. Còn trong năm 2008, Văn phòng Nhập cư Rumani (ORI) cho biết, họ sẽ cấp đến 10.000 giấy phép lao động cho những người nước ngoài muốn đến làm việc tại Rumani.

Vào thời điểm hiện tại, số lao động nước ngoài ở thị trường Rumani còn ở mức thấp. Năm 2007, chỉ có 5.500 giấy phép lao động được chính quyền Rumani cấp cho công dân nước ngoài (mặc dù Chính phủ Rumani đã chấp nhận việc cấp đến 12.000 giấy phép). Theo như lời người phát ngôn của Văn phòng Nhập cư Rumani (ORI), Mihaela Martescu, số công nhân nước ngoài làm việc nhiều nhất là trong lĩnh vực xây dựng, sản xuất, thương mại, thể thao, ngân hàng, phục vụ các sòng bạc. Còn nhà nghiên cứu kinh tế nổi tiếng của Rumani, Eugen Radulescu, lại cảnh báo rằng: *“Khoảng 5 năm tới có thể diễn ra sự ảnh hưởng nhất định của người nước ngoài đối với thị trường lao động ở Rumani, bởi có khuynh hướng các doanh nghiệp tuyển dụng lao động từ bên ngoài đất nước. Có thể có khoảng 200.000 - 300.000 người nước ngoài đến làm việc tại Rumani, và những người này sẽ gây hoảng loạn tất cả mọi hàng cùng ngõ hẻm của đất nước trong các lĩnh vực còn bỏ trống”*²⁶.

Tình trạng thiếu nguồn cung sức lao động của Rumani không dễ cải thiện trong những năm tới. Theo chúng tôi, nguyên nhân cơ bản là do sự chênh lệch về tiền công lao động giữa Rumani với các thành viên khác của Liên minh Châu Âu vẫn đang rất hấp dẫn

đa số người lao động Rumani ra nước ngoài tìm kiếm việc làm hơn là ở trong nước. Hiện Rumani có một lực lượng lao động gần 2 triệu người, xấp xỉ 10% dân số đang làm việc ở nước ngoài, đặc biệt là ở Italia và Tây Ban Nha. Hàng năm họ chuyển về nước số ngoại tệ cũng rất đáng kể (năm 2006 khoảng 8 tỷ đôla Mỹ, năm 2007 khoảng 10 tỷ đôla Mỹ)²⁷.

Việc phác họa một cách khái lược về bức tranh thị trường lao động Rumani cho thấy, so với các thị trường lao động khác mà các công ty xuất khẩu lao động Việt Nam đang khai thác, Rumani là một mảnh đất mới, đầy tiềm năng. Việc mở rộng cánh cửa Rumani cho những người Việt Nam muốn sang lao động ở Rumani đã tạo ra một cơ hội mới cho sự phát triển của cộng đồng người Việt Nam ở Rumani. Trong những năm tới, xuất khẩu lao động sẽ là một trong những hướng đầu tư và là một trong những lĩnh vực hoạt động thu hút được sự quan tâm không chỉ của các doanh nghiệp Việt Nam ở trong nước mà cả với các công ty của người Việt Nam ở Rumani. Với lợi thế thông thạo thị trường lao động Rumani, lại trực tiếp làm việc với các đối tác Rumani, chắc chắn các doanh nghiệp Việt Nam ở Rumani sẽ có khá nhiều lợi thế cạnh tranh.

Một hệ quả tất yếu là trong những năm tới, số lượng người Việt Nam tại Rumani sẽ tăng nhanh, thành phần của cộng đồng sẽ thay đổi. Lực lượng công nhân lao động từ chỗ chiếm số lượng nhỏ bé sẽ chiếm đa số trong cộng đồng. Việc tăng nhanh số lượng người Việt Nam lao động ở Rumani với mức

²⁶ Nguồn: www.z.f.ro/articol_182824

²⁷ Dẫn theo, Hoàng Trung Du, *đã dẫn*, tr. 44.

lượng tối thiểu cao hơn²⁸ so với ở Việt Nam sẽ là một cách để chúng ta giải quyết lượng lao động dồi dào thừa do tác động của cuộc khủng hoảng kinh tế - tài chính toàn cầu. Tuy nhiên, việc tăng nhanh số lượng người Việt Nam trong thời gian ngắn bên cạnh những thuận lợi và cơ hội, cũng đặt ra không ít khó khăn và thách thức.

3.2. Thách thức

Một trong những thách thức lớn của các doanh nghiệp Việt Nam ở Rumani chuyên nhập khẩu hàng hóa Việt Nam sang bán ở thị trường Rumani (chủ yếu là hàng may mặc, giấy dếp) là việc giảm sút các đơn đặt hàng, cũng như sự chững lại của thị trường Rumani do tác động tiêu cực của cuộc khủng hoảng kinh tế toàn cầu. Một trong những bài toán khó giải hiện nay của các doanh nhân Việt Nam ở Rumani là làm thế nào duy trì được tốc độ tăng trưởng trong những năm trước đây, đồng thời lại cùng chung vai gánh vác, chia sẻ khó khăn với các nhà sản xuất trong nước - đối tác chính, chủ yếu của họ trong công việc kinh doanh.

Một thách thức nữa mà cộng đồng người Việt Nam phải đối mặt là làm sao để duy trì được truyền thống “100% người Việt Nam làm ăn và sinh sống hợp pháp ở Rumani”. Thiết nghĩ, việc phối hợp chặt chẽ giữa Đại sứ quán Việt Nam với các công ty, doanh nghiệp Việt Nam và Rumani có liên quan đến xuất khẩu lao động sẽ là điều kiện tiên quyết để ngăn chặn nguy cơ xuất hiện “thị trường lao động chợ đen” và những vấn

đề xã hội như đã từng xảy ra ở các thị trường lao động xuất khẩu khác.

Một thách thức tuy nhỏ, nhưng có thể giải quyết được là việc dạy tiếng Rumani cho những lao động Việt Nam sang làm việc ở Rumani. Cho đến thời điểm này, hầu hết các công nhân Việt Nam đều chưa biết tiếng Rumani khi sang đây lao động. Tuy họ có lợi thế đều là những công nhân kỹ thuật có tay nghề, song nếu như được học qua lớp tiếng Rumani cơ sở thì họ có cơ hội phát huy trình độ tay nghề của mình cũng như dễ hội nhập hơn vào xã hội Rumani. Thực tế cho thấy, việc dạy tiếng nước mà người lao động sẽ đến làm việc luôn mang lại lợi ích cho cả người lao động, người sử dụng lao động lẫn doanh nghiệp làm trung gian.

Việc đảm bảo cho tất cả mọi người Việt Nam ở Rumani đều có công ăn việc làm, được sinh sống hợp pháp là điều kiện quan trọng cho việc cố kết sự kết dính giữa các thành viên cộng đồng, đảm bảo những lợi ích hợp pháp của đồng bào, có như vậy, truyền thống hữu nghị và hợp tác truyền thống hơn nửa thế kỷ qua giữa Việt Nam và Rumani mới không ngừng được tăng cường và củng cố.

Tuy mới ra chỉ có gần 15 năm hoạt động và phát triển, song có thể khẳng định rằng Hội người Việt Nam ở Rumani và Hội các Doanh nghiệp Việt Nam tại Rumani đã đạt được những thành tích đáng ghi nhận. Những thành quả mà cộng đồng người Việt Nam ở Rumani có được đã và đang góp phần củng cố mối quan hệ hữu nghị và truyền thống giữa nhân dân hai nước, tình đoàn kết giữa hai dân tộc, nâng cao vị thế của Việt Nam trên trường quốc tế.

²⁸ Theo nghiên cứu của Liviu Florea, ở Rumani mức lương tối thiểu trong ngành may mặc là 300 Euro, cao gấp 5 lần mức lương của một công nhân người Bangladesh (Nguồn: www.z.f.ro/articol_182824).